

Tot de opdracht van een hogeschool behoort ook het inspelen op behoeften uit de omgeving. Aangezien elke regio andere uitdagingen kent, vraagt dat om ruimte voor diversiteit in de speerpunten in onderzoek en onderwijs, schrijft Mariska van der Giessen.

Laat praktijkgericht onderzoek per regio verschillen

Van onderwijs- naar kennisinstelling

Mariska van der Giessen

Regieorgaan SIA

M

et het in maart verschenen adviesrapport *Elke regio telt!* van de Raad voor de leefomgeving en infrastructuur staan de regionale verschillen in Nederland opnieuw volop in de aandacht. In het rapport worden aan de hand van verschillende regio's de deels aanzienlijke verschillen in Nederland op een aantal thema's nader bekeken. Regionale ontwikkeling en praktijkgericht onderzoek zijn onlosmakelijk met elkaar verbonden. Om die reden pleit Regieorgaan SIA dan ook voor een sterke positie van de hogescholen in alle regio's van Nederland. Daarbij moeten ze het praktijkgericht onderzoek zo kunnen inrichten dat recht wordt gedaan aan juist die regionale verschillen en de uitdagingen die voor hen het relevantst zijn.

De hogescholen in Nederland zijn regionaal ingebed, wat betekent dat ze nadrukkelijk óók een opdracht hebben ten aanzien van de behoeften van hun omgeving. Iedere regio kent immers andere uitdagingen, afhankelijk van de historische ontwikkeling en geografische ligging, bevolkingsopbouw, economie, maatschappelijke problematiek et cetera. Dat vraagt om ruimte voor diversiteit in de speerpunten in onderzoek en onderwijs. Regieorgaan SIA kan hogescholen ondersteunen door in de financierings- en andere activiteiten die ruimte te bieden, en tegelijkertijd voor iedereen dezelfde hoge eisen te stellen aan kwaliteit van onderzoek.

Het rapport van de Raad voor de leefomgeving en infrastructuur laat heel duidelijk zien dat er regio's bestaan met

een achterstand, en in die zin met een grotere behoefte aan investeringen en de kennis die nodig is om oplossingen te vinden. Juist in deze vaak landelijke regio's spelen hogescholen al sinds jaar en dag een belangrijke rol. Niet alleen als werkgever en onderwijsaanbieder, maar ook als kennisinstelling en aanspreekpartner voor regionale ontwikkeling. Dit maakt de rol van hogescholen in grootstedelijke gebieden echter niet minder belangrijk; de regio's waarin zij opereren kennen eveneens specifieke uitdagingen die om sterke hogeronderwijsinstellingen vragen. Wat de hogescholen in alle regio's met elkaar gemeen hebben, is de noodzaak zich verder te ontwikkelen van

**In landelijke regio's
spelen hogescholen**

**sinds jaar en dag
een belangrijke rol**

Praktijkgericht onderzoek kan snel inspringen op de uitdagingen waar de regio voor staat

onderwijs- naar kennisinstellingen. Praktijkgericht onderzoek aan de hogescholen is het middel om de gewenste transformatie naar kennisinstellingen in de regio te voltrekken. Versterking van praktijkgericht onderzoek van, voor en met de regio is essentieel om de bijdrage te borgen die hogescholen in Nederland leveren aan economische en maatschappelijke ontwikkeling van die regio.

Voordelen van regionaal

Regionaal praktijkgericht onderzoek, in samenwerking tussen hogescholen en regionale stakeholders, heeft verschillende voordelen. In de eerste plaats de nabijheid van de opdrachtgevers voor het gezamenlijk formuleren van de vraag. Waar heeft de regio behoefte aan? Waar ontbreekt nog kennis en waarop kan worden doorontwikkeld? De geografische nabijheid van samenwerkingspartners en opdrachtgevers binnen het praktijkgericht onderzoek heeft voor studenten het voordeel van toegankelijkheid. Studenten, die deel uitmaken van het onderzoeksnetwerk, kunnen gemakkelijker toegang krijgen tot de regionale stakeholders, leren deze al tijdens hun studie kennen en zijn door middel van praktijkgerichte opdrachten voor hun afstuderen veelvuldig in gesprek met hun mogelijk toekomstige werkgevers.

Praktijkgericht onderzoek zorgt er ook voor dat hogescholen in de regio meer relevantie krijgen. In veel gevallen komen de opdrachtgevers voor het onderzoek uit de regio zelf. Praktijkgericht onderzoek kan snel inspringen op de uitdagingen waar de regio voor staat en weet zo regionaal specifieke vraagstukken aan te pakken. Doordat hogescholen vraagstukken oppakken van regionale overheidspartijen zoals een provincie, gemeente of waterschap, fungeren ze ook als netwerk voor lokale organisaties om gezamenlijk de regionale problemen zichtbaar te maken, te onderzoeken en bij te dragen aan de oplossing.

Praktijkgericht onderzoek houdt in dat (docent-)onderzoekers, promovendi, senior onderzoekers en in de meeste gevallen ook lectoren erbij worden betrokken. Goede

voorbeelden van het bij elkaar brengen van studenten en regionale stakeholders met hogeschoolonderzoekers zijn de fieldlabs, hubs of ateliers; daar werken onderwijs, overheid en ondernemers in *triple helix*-verband (of in *quadruple helix*-verband, als ook burgers erbij worden betrokken) met elkaar aan praktijkgerichte onderzoeksprojecten. Zo werken projecten van de Hogeschool van Arnhem en Nijmegen, de Radboud Universiteit, De Haagse Hogeschool, gemeenten, adviesbureaus en andere lokale stakeholders in de stadslabs van Leren van de Toekomst samen aan een succesvolle wijkgerichte energietransitie. Een laatste belangrijke aspect van regionaal praktijkgericht onderzoek waarop een hogeschool regie heeft: doordat hogescholen niet alleen regionaal zijn ingebed, maar ook samenwerken met andere hogescholen, universiteiten en bedrijven binnen Nederland en zelfs over de hele wereld, hebben ze vaak een breder perspectief. Door de ruime nationale en internationale kennis en samenwerkingen te bundelen in onderzoeksnetwerken, fungeren de regionale hogescholen ook als intermediair tussen het nationale en internationale onderzoeksveld en de regio. Kennis en het bredere netwerk van buiten de regio vloeien hiermee dankzij de betreffende hogescholen de regio binnen.

Maatschappelijke impact

Methoden van praktijkgericht onderzoek zoals fieldlabs zijn een goed voorbeeld van het principe 'van, voor en met de regio': onderzoek in samenwerking met lokale organisaties, bedrijven, netwerken, burgers en/of instellingen om oplossingen te vinden voor praktische problemen en vraagstukken. Hierbij gaat het om het vinden van (deel)oplossingen voor relevante, regionale onderzoeksvragen. Door samen te werken met lokale praktijkpartners maakt het praktijkgericht onderzoek gebruik van hun expertise en ervaring. Dit leidt tot betere of bruikbaarere onderzoeksresultaten en kan ook de implementatie ervan vergemakkelijken. Een bijkomend effect van een dergelijke regionale samenwerking is kennisdeling. Door met elkaar te werken aan praktijkgerichte vraagstukken draag je kennis over en deel

Methoden zoals fieldlabs zijn een goed voorbeeld van het principe 'van, voor en met de regio'

je die met elkaar. Ook ontwikkel je gezamenlijk nieuwe kennis en vaak ook nieuwe vaardigheden en inzichten. Regionale samenwerkingsverbanden die participeren in praktijkgericht onderzoek kunnen leiden tot nieuwe samenwerkingsclusters en -netwerken. De inzichten uit onderzoeksprojecten kunnen bijdragen aan de economische ontwikkeling van een regio, maar de bijdrage aan de maatschappelijke impact in de regio is momenteel even belangrijk. Veelal draagt het regionale praktijkgerichte onderzoek bij aan oplossingen voor maatschappelijke problemen en levert het een bijdrage aan de ontwikkeling van duurzame oplossingen voor de regio.

Een mooi voorbeeld hiervan is het project Meerwaarde met Mosselen. Dit samenwerkingsverband tussen HZ University of Applied Sciences, mosselkwekers, Rijkswaterstaat, natuurorganisaties en kennisinstellingen zocht en vond mogelijkheden om litorale mosselbanken aan te leggen in de Oosterschelde en deze door actief beheer langdurig in stand te houden. Het resulteerde in duurzame borging van projectresultaten in de beroepspraktijk.

Praktijkgericht onderzoek dat gericht is op het leveren van een bijdrage aan oplossingen voor maatschappelijk relevante regionale vraagstukken is zinvol voor de regio zelf. (Deel)oplossingen worden ontwikkeld, getest, aangepast, doorontwikkeld en wederom geïmplementeerd. Veelal spreken we hier ook van toegepast onderzoek dat tijdelijk is ingekaderd en niet in eerste instantie bijdraagt aan het theoretisch debat. Het is echter van groot belang om praktijkgericht onderzoek niet te smal te definiëren, maar te zien als uitgangspunt voor grotere initiatieven en als input voor (inter)nationale oplossingen; daarmee kan het wel degelijk een substantiële bijdrage leveren aan het theoretisch debat.

Praktijkgericht onderzoek heeft altijd een wetenschappelijk fundament en levert empirische inzichten op die het theoretisch debat voeden. En in de wisselwerking met praktijkgericht onderzoek kan theoretische kennis weer bijdragen aan concrete oplossingen in de praktijk. Het is daarom belangrijk om praktijkgericht onderzoek niet te laten stoppen aan de grenzen van de regio. De wisselwerking tussen verschillende typen kennisinstellingen is bovendien een belangrijke succesfactor. De vraag hoe je de vaak kleinere, regionale onderzoeksvraagstukken kunt opschalen en zichtbaar kunt maken, zodat ze ook nationaal en internationaal kunnen worden gezien en mogelijk toegepast of doorontwikkeld, zouden instellingen eigenlijk altijd voorafgaand moeten beantwoorden, bij de planning van praktijkgerichte onderzoeksprojecten. Aan groter denken kleven uiteraard wel enkele voorwaarden op het gebied van financiering, tijd, middelen, samenwerking, toepasbaarheid en generaliseerbaarheid; punten waar instellingen bij de planning van projecten goed over moeten nadenken. Regieorgaan SIA blijft zich inzetten om hogescholen hierbij te ondersteunen, onder meer met de

Kennisinstellingen worden in samenwerking met de regio opgebouwd en doorontwikkeld

extra financiële middelen voor praktijkgericht onderzoek die de minister van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap recent beschikbaar heeft gesteld.

Transformatieproces

Regionale inbedding van hogescholen als kennisinstellingen, praktijkgericht onderzoek, regionale samenwerking en regionale economische en maatschappelijke ontwikkelingen zijn begrippen die inmiddels onlosmakelijk met elkaar zijn verbonden. Door nieuwe kennis en oplossingen te bieden voor praktische problemen kan praktijkgericht onderzoek van, voor en in samenwerking met regionale stakeholders bijdragen aan de ontwikkeling van de regio. En dat onderzoek zou niet moeten stoppen aan de grenzen van de regio's; de onderzoekers aan de hogescholen moeten erop toezien dat er ook regio-overstijgend van het onderzoek kan worden geprofiteerd.

De transformatie van hogescholen van educatieve onderwijsinstellingen naar kennisinstellingen, als gevolg van de ontwikkeling van het praktijkgericht onderzoek in de laatste twintig jaar, laat de voordelen zien voor de hogeschool zelf, maar vooral ook voor de regio. Een kennisinstelling wordt in samenwerking met de regio opgebouwd, onderhouden en doorontwikkeld. Het praktijkgericht onderzoek heeft in dit transformatieproces een centrale rol. Het is dan ook van belang dat hogescholen in staat zijn deze rol vorm te geven op een manier die voor de eigen regio relevant is.

Mariska van der Giessen
is directeur van Regieorgaan SIA